

Asia: VN/30447/2024

Selvitys julkisoikeudellisten ympäristövastuiden asemasta konkurssitilanteissa

Lausunnonantajan lausunto

1. Kommentit aiheesta Johdanto (1 luku):

-

2. Kommentit aiheesta Keskeiset käsitteet (2 luku):

-

3. Kommentit aiheesta Nykytilanne Suomessa (3 luku):

-

4. Kommentit aiheesta Oikeustila vertailumaissa (4 luku) ja Maakatsaukset (liitteet):

-

5. Kommentit aiheesta Vaihtoehtoiset sääntelymallit ja niiden arviointi (5 luku):

-

5.1 Raportissa on tunnistettu relevantit vaihtoehtoiset sääntelymallit ja malleja on arvioitu asianmukaisin kriteerein.

-

Perustele kantasi (5.1):

-

5.2 Pidän kannatettavana sitä, että julkisoikeudellisesta ympäristövastuusta konkurssitilanteissa säädettäisiin lailla (valitse yksi):

-

Perustele kantasi (5.2):

-

5.3 Jos julkisoikeudellisesta ympäristövastuusta konkurssitilanteissa säädettäisiin lailla, sääntelyratkaisun pohjaksi tulisi valita (valitse yksi):

-

Perustele kantasi (5.3):

-

5.4 Jos sääntelyratkaisun pohjaksi valittaisiin konkurssipesän rajoitettu toimimisvelvollisuus, miten/millä perusteilla konkurssipesän toimimisvelvollisuus ja sen rajoitukset tulisi määritellä?

-

5.5 Jos julkisoikeudellisesta ympäristövastuusta konkurssitilanteissa säädettäisiin lailla, omaisuudesta luopuminen voisi olla osa toimivaa sääntelyratkaisua (valitse yksi):

-

Perustele kantasi (5.5):

-

6. Kommentit aiheesta Tulokset ja suositukset (6 luku):

-

6.1 Kommentit jatkoselvitysehdotuksesta Tiedon seuranta ja koonti:

-

6.2 Kommentit jatkoselvitysehdotuksesta Julkisselvitysmenettelyn kehittäminen:

-

6.3 Kommentit jatkoselvitysehdotuksesta Pesänhoitajan aseman kehittäminen:

-

6.4 Kommentit jatkoselvitysehdotuksesta Legaalipanttioikeuksien kehittäminen ja yritys kiinnitysten hyödyntäminen:

-

7. Yleiset ja/tai muut kuin yllä oleviin kohtiin sopivat kommentit raportista:

Oikeusministeriö on pyytänyt lausuntoja konkurssipesän julkisoikeudellista ympäristövastuuta koskeneen selvityshankkeen loppuraportista. Selvityshanke toteutettiin osana valtioneuvoston vuoden 2023 selvitys- ja tutkimussuunnitelman toimeenpanoa, ja hankkeen loppuraportti julkaistiin valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarjassa 30.9.2024 (2024:32).

Ympäristöministeriö oli edustettuna hankkeen ohjausryhmässä yhdessä muiden hankkeen kannalta keskeisten ministeriöiden kanssa (OM, YM, STM, MMM, VM, TEM).

Kuten raportissa kuvataan, julkisoikeudellisten ympäristövastuiden asemaan konkurssitilanteissa liittyvät epäselvyydet ovat vakava puute voimassa olevassa lainsäädännössä. Tarve selvittää

nykyistä oikeustilaa on tunnistettu laajasti eri tahojen toimesta niin oikeus- ja viranomaiskäytännössä kuin oikeuskirjallisuudessakin.

Ympäristöministeriö katsoo, että hankkeessa laadittu loppuraportti tukee merkittävällä tavalla oikeustilan selventämiseen tähtäävän lainsäädännön kehittämistarpeiden ja -keinojen arviointia. Raportin oikeusvertailua koskevaan osuuteen on valittu asiakokonaisuuden kannalta relevantteja vertailumaita, ja vertailu on toteutettu perusteellisesti ja kattavasti. Raportissa myös täsmennetään julkisoikeudellisten ympäristövastuiden kohtelua määrittävää käsitteistöä konkurssitilanteissa (luku 2), mikä edistää oikeudenalojen välistä keskusteluyhteyttä ja lainsäädännön kehittämistä.

Ympäristöministeriö arvion mukaan raportissa on tunnistettu keskeisimmät asiakokonaisuutta koskevat sääntelymallit. Mallien arviointi on perustunut monipuolisesti koostettuihin arviointikriteereihin, joiden kautta on mahdollista tehokkaasti tarkastella mallien eroja sekä mallien vaikutusta vastuusääntelyn kokonaisuuteen. Sääntelymallit ovat kuitenkin yleisen tason kuvauksia eri sääntelyratkaisujen keskeisistä ominaispiirteistä, ja, kuten raportissa selostetaan, yksittäistä tunnistettua sääntelymallia ei ole tarkoitettu sellaisenaan sisällytettäväksi lainsäädäntöön. Mallien tarkempi arviointi erikseen täsmennettyinä konkreettisina sääntelyvaihtoehtoina on mahdollista toteuttaa vasta mahdollisen asiaa koskevan lainvalmistelun yhteydessä. Näistä rajoitteista huolimatta sääntelymallien tunnistaminen ja niiden keskeisimpien tunnusmerkkien ja vaikutusten kuvaaminen tukevat merkittävällä tavalla asiakokonaisuutta koskevan lainsäädännön kehittämistarpeiden ja -keinojen arviointia. Tarkoituksenmukaisimman sääntelymallin valinta edellyttää perusteellista sääntelyvaihtoehtojen ja niiden vaikutusten jatkotarkastelua sekä huolellista valmistelua.

Ympäristöministeriö katsoo, että julkisoikeudellisesta ympäristövastuusta konkurssitilanteissa tulisi säätää laintasoisin säännöksiin, ja kannattaa lainvalmistelutoimiin ryhtymistä selvityksen pohjalta konkurssi- ja ympäristölainsäädännön kehittämiseksi. Valittavan sääntelyratkaisun on sovittava sekä ympäristöoikeudelliseen että konkurssioikeudelliseen kontekstiin siten, että sääntelykokonaisuus ottaa tasapainoisesti huomioon eri oikeudenalojen keskeiset periaatteet ja tavoitteet. Ympäristöoikeudellisesta näkökulmasta on keskeisen tärkeää, että lainsäädännön kehittämisessä varmistetaan julkisoikeudellisen ympäristövastuun yleisen ympäristöedun turvaamiseen kytkeytyvän perustehtävän toteutuminen. Tavoitetta tukevat vastuulainsäädännön muut osatekijät, kuten ympäristövakuudet sekä tois- ja viimesijaista vastuuta määrittävät säännökset ja rahoitusjärjestelmät, on otettava huomioon mahdollisen lainvalmistelun yhteydessä. Valittavan sääntelymallin tulisi mahdollisimman pitkälle toteuttaa aiheuttamisperiaatetta. Kysymykseen omaisuudesta luopumisesta osana toimivaa sääntelyratkaisua on vaikea tässä vaiheessa ottaa kantaa.

Oikeusvarmuuden ja ennakoitavuuden kannalta on tärkeää, että julkisoikeudellisen ympäristövastuun kohdentamiseen ja vastuun laajuuteen konkurssitilanteissa koskevat kysymykset ratkaistaan selkein laintasoisin säännöksiin. Tämä koskee myös tilanteita, joissa konkurssipesässä ei ole varoja vastuista huolehtimiseen. Konkurssipesän vastuun ulottuvuus määrittää ympäristövastuulainsäädännön mukaisten tois- ja viimesijaisten vastuutahojen asemaa. Kuten raportissa kuvataan, ympäristövastuun laiminlyönti konkurssissa vaikuttaa myös laajempaan joukkoon yksityisiä haitankärsijöitä sekä erityiseen vireillepanoon oikeutettuja, mikä on otettava huomioon lainsäädännön kehittämisessä.

Raportissa on tunnistettu aihepiiriin kannalta keskeisiä jatkoselvitystarpeita. Lainvalmistelussa tarvittavan tietopohjan kartuttamisen näkökulmasta ehdotus konkurseissa ilmeneviä ympäristöongelmia koskevan tiedon seurannasta ja koonnista on keskeinen.

Uski Veli-Matti
Ympäristöministeriö

Harju-Oksanen Mari-Linda
Ympäristöministeriö